

Informační bulletin

Společnosti

pro

hospodářské a sociální

dějiny

č. 1/07

ISSN 1213-3892

Z O B S A H U :

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE :

XIV. Mezinárodní kongres hospodářských dějin

(L. Fasora)str. 2

Pár postřehů z mezinárodního kongresu hospodářských historiků v Helsinkách

(A. Doležalová) str. 4

Konec hospodářských a sociálních dějin a poslední kongres?

(J. Woitsch).....str. 7

Helsinský kongres hospodářských dějin aneb „Kam kráčí hospodářské dějiny?“

(M. Hlavačka)str. 12

LITERATURAstr. 14

PŘIPRAVUJEMEstr. 16

CELOSVĚTOVÉ SETKÁNÍ HOSPODÁŘSKÝCH HISTORIKŮ

*V srpnu minulého roku se v Helsinkách uskutečnilo setkání hospodářských historiků z celého světa. Kongres byl tradičním vyvrcholením čtyřletého pracovního cyklu **International Economic History Association (IEHA)**, jíž je naše Společnost členem.*

Z České republiky byla na zmíněném celosvětovém setkání přítomna více než desítka odborníků. Chyběli sice mezi nimi někteří zkušení a tradiční účastníci kongresů IEHA z minulých let (prof. V. Průcha či doc. J. Englová), poměrně početné zastoupení však měli naši mladí specialisté. Což je zjištění jistě velmi příjemné.

Protože ne každý měl možnost se jednání ve Finsku účastnit, shromáždila redakce IB SHSD – díky ochotě a laskavosti níže uvedených autorů – výpovědi několika v Helsinkách přítomných odborníků o průběhu kongresu a jejich dojmech z něj. Některé uvedené příspěvky vznikly speciálně pro náš Bulletin, jiné byly (byť třeba v obměněné podobě) již uveřejněny jinde. Nicméně ve svém celku je takto široká konfrontace různých pohledů u nás publikována poprvé. Díky zmíněné skladbě se proto některé postřehy občas opakují (redakce nechtěla příliš zasahovat do textu dodaných příspěvků), jde však ostatně zpravidla o záležitosti poměrně důležité a podstatné, takže jejich iterace jistě není na závadu.

Lze jenom litovat, že v tomto průřezu různých pohledů nejsou (z důvodů pracovní vytíženosti) více zastoupeny názory starších a ostréjší účastníků, kteří mají zkušenosti z více minulých kongresů. Vzájemné srovnání minulých podniků s tím posledním by určitě bylo neobyčejně zajímavé. Takovouto komparaci, dokládající vývoj oboru (a nejen jej) tak nabízí pouze příspěvek M. Hlavačky. Mj. i z tohoto důvodu byl jeho text zařazen až na závěr celého bloku.

Doufáme, že kombinace a porovnání všech níže uvedených dojmů, postřehů, organizačně-technických faktů i drobných každodenních impresí umožní členům naší Společnosti nahlédnout do jednání celosvětového setkání hospodářských historiků. Alespoň touto cestou Vám tak přiblíží atmosféru vrcholné mezinárodní akce našeho oboru a eventuálně nastíní i některé možnosti jeho dalších perspektiv.

Redakce

* * *

XIV. Mezinárodní kongres hospodářských dějin

L. Fasora

Filozofická fakulta MU, Brno

Mezinárodní asociace hospodářských historiků pořádá světová setkání badatelů v oblasti hospodářských dějin již od roku 1960, tentokrát byla hostitelkou téměř půldruhé tisícovky registrovaných účastníků ze sedmdesáti zemí univerzita ve finských Helsinkách. Setkání se konalo ve dnech 21.-25. srpna 2006 a jednání probíhala v celkem 124 sekcích. Účast na všech sekcích pochopitelně nebyla v silách žádného z účastníků a tak se i tato

stručná zpráva nutně musí omezit pouze na reprodukci základních dojmů. Za podstatné považují jednak sdělení o celkovém nastavení hlavních směrů bádání ve světovém měřítku, jednak informací o jednání některých sekcí nejvíce tématicky vázaných na problematiku dějin střední Evropy. Mnoho detailních informací je možno nalézt na webové stránce www.helsinki.fi/iehc2006, zvláště upozorňují na publikovaná abstrakta téměř všech referátů.

Za podstatný rys tématické orientace hlavních či posluchači nejvíce navštěvovaných sekcí je třeba označit „globalizaci“ témat a výzkumu, konjunkturu zájmu o problematiku vztahu ekonomika – životní prostředí, studium genderového pohledu na ekonomické jevy, role informací aj. Již samotná skutečnost, že v drtivé většině sekcí byla jednacím jazykem angličtina a všechny ostatní jazyky, považované na jiných pódiihách za světové, byly nemilodrně odsunuty na okraj, vypovídá o základním duchu kongresu. Jistou demonstrativní nelihost nad tímto stavem věci tiše manifestovala snad jen část francouzsky hovořící komunity a platila za to daň ve formě „regionalizace“ vlastních témat a vlastní vědecké prezentace. Cíl organizátorů byl z programu naproste většiny sekcí zcela zřejmý – garant sekce byl víceméně žádán o otevření jednání pro co nejširší publikum, tedy o převedení tématu na geograficky co možná nejširší základ, o zohlednění globálního vývoje vedle komplikovaných analýz specifik různých regionů a kultur. Historikové zakotvení svým výzkumem a celkovou kulturní orientací spíše v jediném kulturním prostředí, přesněji subkontinentálním historickým kontextu např. střední Evropy, v tomto ovzduší nutně nepluli zrovna s hlavním proudem. Na druhou stranu se jednání kongresu neomezovalo jen na témata z oblasti dějin 20. století, v němž je globalizace světového trhu již výrazně zakódována, ale i na starší dějiny a zde samozřejmě dostávaly otázky po roli místních specifik více prostoru.

Za klasickou ukázkou tématu určujícího podstatné směry bádání lze považovat například sekci organizovanou J. Kockou (Freie Universität Berlin) „Nové přístupy k dějinám práce“. Inspirativní osobnost organizátora této sekce není ani českých historikům neznámá a také v Helsinkách patřil Kocka k prominentním účastníkům a vedle akademiků hlavně z anglosaského prostředí také nesporně k badatelům, formulujícím zásadní teze hospodářských a sociálních dějin a adekvátní metodologii. Kocka nikoliv překvapivě představil své teze v rovině na české poměry velmi interdisciplinární, s využitím metod sémantické analýzy textu, metody diskurzu a vyzýval v pravém slova smyslu totální analýze fenoménu práce v dějinách s využitím metod mnoha společenských věd. I geografický rozměr sekce byl „trendy“ – vedle koreferátu s vazbou na evropské prostředí (J. Ehmer, Vídeň), zde zazněly názory badatelů zakotvených v indicko-anglosaském světě nebo v prostředí africkém.

Zastoupení českých historiků na kongresu lze považovat za dobrou vizitku úrovně naší historiografie hospodářských a sociálních dějin. Toto tvrzení by se snad mohlo zdát odvážné tváří v tvář velké převaze anglosaských historiků, početné komunitě účastníků z Německa, Japonska a dalších velkých zemí. Faktem ale zůstává, že srovnání se zastoupením ostatních středoevropských postkomunistických zemí vycházelo pro ČR velmi příznivě. Připomeňme, že kongresový referát prochází specifickým „výběrovým řízením“, v němž o jeho přínosu rozhoduje zpravidla zahraniční, tedy víceméně nestranný organizátor sekce.

České zastoupení bylo nepočetnější v sekci č. 70 „Industrializace regionů středovýchodní Evropy v 18. a 19. století“, kde byla pozornost věnována především komparaci industrializačních procesů v rakouském a pruském Slezsku a na Moravě. Vzhledem k překvapivě nepočetné polské účasti byly zastoupeny především německé a české výzkumy s vazbou na tyto regiony. Ostravští historikové prezentovali výsledky svého bádání v prostoru os-

travsko-karvinského revíru, se zvláštní pozorností věnovanou rothschildovskému podnikání (M. Myška), těžebnímu průmyslu (A. Zářícký) a dopravním otázkám (P. Popelka). Mimo to byl jedním referátem zastoupen tradiční zájem brněnských hospodářských historiků o otázky textilního průmyslu (L. Fasora), ostatní referáty se již věnovaly pruskému Slezsku (W. Długoborski, T. Pierenkemper, K. Skibicki, M. Boldorf). Druhou sekcí s významnějším zastoupením české problematiky byla sekce č. 15 „Hospodářský nacionalismus ve středověkém Evropě“, kde byl jedním ze spoluorganizátorů E. Kubů a kde byly zajímavě konfrontovány české zkušenosti se studiem hospodářských kontextů s velmi zajímavými zkušenostmi prezentovanými vyspělou maďarskou historickou školou (A. Pogányi) i pohledy např. americkými (C. Albrecht, J. Love) nebo švédskými (A. Köll). Také sekce č. 8, věnovaná souvislostem družstevnictví a národní emancipace v středovýchodní Evropě, patřila z českého pohledu k velmi zajímavým. Zvláště upozorňuji na abstrakt referátu maďarského historika A. Vári, český zájem o podnětné téma prezentovala A. Doležalová.

Jednání zmíněných sekcí a jejich solidní navštívenost mohou být důkazem o tom, že i v globalizovaném ovzduší prestižního světového kongresu je o střední Evropu a její dějiny zájem. Jak v kuloárech konstatoval jeden z velmi zkušených harcovníků několika světových setkání, zájem o středoevropské dějiny zažíval konjunkturu přibližně pět let po listopadovém převratu, dnes jsou v „kurzu“ jiné regiony – především třetí svět, zvláště islámský prostor, „asijské tygří“ aj. Fundovaná účast zámořských, severských nebo dokonce japonských historiků v diskusích nad tématy, která jinak považujeme za specificky česká či středoevropská, ovšem ukazuje, že mnohé konotace našich výzkumů jsou nakonec globálnější, než se na první pohled mnohým zdá.

* * *

Pár postřehů z mezinárodního kongresu hospodářských historiků v Helsinkách

Antonie Doležalová

Vysoká škola ekonomická, Praha

Mé postřehy a zážitky z tohoto kongresu jsou jistě silně poznamenány okolností, že šlo o první akci takového rozsahu, které jsem se zúčastnila, a také tím, že sekce, ve které jsem měla příspěvek, jednala až ve čtvrtek, tj. téměř v samotném závěru kongresu. Proto jsem vůbec nepomyšlela na cesty mimo Helsinky, ale intenzivně jsem vstřebávala atmosféru, angličtinu a vystoupení v jiných sekcích, abych byla dobře připravena na své vlastní vystoupení. Moje zkušenosti z hektického týdenního maratónu jsou tudíž veskrze pracovní. A o některé z nich se s vámi chci podělit.

Být včas přihlášen...

...je více než důležitý moment. Při včasné registraci má účastník konference, na kterou přijíždí téměř dva tisíce účastníků, dobrou šanci získat ubytování v hotelu poblíž místa konání všech jednání. Výhoda takového ubytování se ukazuje s každým přibývajícím dnem, kdy počáteční euforie odpadá a síly ubývají, a je příjemné vědět, že pro cestu do jednací místnosti, do knihovny, na oběd nebo na skleničku s kolegy stačí jenom několik minut.

Stihnout zahájení...

...je zajímavé minimálně pro srovnání zvyklostí. Protože na slavnostní zahájení byli pozváni všichni účastníci, a bylo tím pádem jasné, že se do univerzitní auly nemohou vměstnat, byli jsme zároveň upozorněni, že aula bude uzavřena deset minut před začátkem, s ohledem na očekávaný příjezd finské prezidentky. Můj pozdní příchod však ochranku prezidentky nijak neznepokojil, a bez potíží mě vpustila do sálu. Zahajovací ceremoniál byl pod taktovkou tří žen: s uvitacím projevem nejprve vystoupila za organizační tým prof. Riitta Hjerpe. Poté se slova ujala finská prezidentka Tarja Halonen - velmi sympatická dáma, která si evidentně nepotrpí na vnější projevy moci, mezi účastníky se pohybovala velmi neformálně, v roztomile pokrčeném kostýmku a bez punčoch, a stejně neformálně pojala i svůj projev. A konečně klíčový příspěvek připravila Dr. Sirkka Hämäläinen, bývalá guvernérka The Bank of Finland a členka Výkonného výboru Evropské centrální banky. Připravila jej na téma společné měnové politiky EU s "finsky" příznačným názvem: "Euro, the currency connecting Europe." K těmto třem ženám se měl přičlenit prof. Robert W. Fogel (The University of Chicago Graduate School of Business). Ten se však pro nemoc omluvil, a proto jím připravený referát přednesl jeho žák a kolega, prof. Kenneth L. Sokoloff, který ovšem důsledně všechna "já" v textu okamžitě opravoval na "on, prof. Fogel." Kongresová jednání potom oficiálně zahájil prezident IEHA, prof. Richard Sutch. O závěr slavnostního zahájení se postaral "Helsinki Brass Quintet", který přednesem Zahajovacích fanfár z Olympijských her v Helsinkách v roce 1952 pohroužil aulu do téměř pohřební atmosféry, a ve mně vyvolal údiv a překvapení při srovnání s profesionalitou českých univerzitních hudebních těles.

Nepropásnout společenské večery...

...ne snad proto, aby se člověk zadarmo dobře najedl, protože v tomto směru byli Finové velmi skoupí, ale protože na nich člověk může potkat kolegy z jiných koutů světa, mluvit s nimi o všem možném, i když je pravdou, že většina rozhovorů dříve či později sklouzne do témat pracovních. Což ale určitě není vůbec na škodu, protože ve Finsku se můžete dozvědět, čím se zrovna zabývá kolega z pracoviště, vzdáleného od toho vašeho třeba jen kilometr vzdušnou čarou. Ale také, jak se dělají hospodářské dějiny na druhém konci světa...ale o tom se přece jen víc dozvíte, když navštívíte co nejvíce jednání jednotlivých sekcí.

Chodit do sekcí...

...by určitě mělo být základním důvodem pro návštěvu akce tohoto typu. Jedině na fóru světového měřítka má historik šanci porovnávat témata jimiž se zabývá, ale především kriticky hodnotit své metodologické postupy. Během kongresu proběhlo jednání ve 123 sekcích; jedna z původního seznamu byla zrušena. Témata jednotlivých sekcí byla velmi pestrá, a časově pokrývala období od počátku 14. století až do současnosti. Během týdenního maratónu se mi podařilo zúčastnit se jednání jedenácti sekcí. Je myslím pocho-pitelné, že jsem si k návštěvě vybírala sekce, v nichž jsem doufala najít diskusi k téma-tům, jež mě zajímají v mé vlastní pedagogické a badatelské práci.

Velmi zajímavá sekce 69, *Mobilizing Money and Resources for War During the Early Modern Period*, zkoumající způsoby mobilizace finančních prostředků na vedení válek v raném novověku, poukázala na roli kapitálového trhu, roli státních investic a jejich efektivitu a funkčnosti dobové byrokracie. Z referátů vyplynulo, že rozhodujícím momentem pro pozdější dynamiku růstu zkoumaných zemí bylo, zda tyto země šly cestou

vytváření jednotných tržních podmínek (zdanění), či se uchylovaly k hledání jednorázových kontraktů s konkrétními firmami, pro něž vytvářely specifické podmínky. Obdobnou problematikou se zabývala i sekce 85. s dobře znějícím názvem *Guns Versus Butter Paradoxes in History*, a která mě přilákala - jako ostatně i další kolegy z Česka - účastí Marka Spoerera v ní. A moje očekávání o vysoké úrovni příspěvků rozhodně nezklamala, neboť celkový zájem organizátorů, poskytnout přehled o možnostech a různých podobách rozhodování státu o výdajích na zbrojení se jistě zdařil. Přinesla srovnávací studie v dlouhém časovém období a v rozličných formách hospodářského a politického uspořádání; příspěvky pokryly rozdílné periody, země a režimy: poválečný SSSR, meziválečné Japonsko, Hitlerovské Německo ve třicátých letech. Z nich jasně vyplynulo, jak v názvu sekce pojmenovaný paradox ovlivňuje chování státu v hospodářské oblasti napříč historií.

Jednoznačný příklon k ekonomickým metodám výzkumu ukázala také sekce 112, *Government Debts and Financial Markets in Europe, 16th-20th Centuries*, která zkoumala závislost výše vládních dluhů a efektivnosti finančních trhů od 16. století do současnosti. Plně se respekt hospodářských historiků k ekonomii projevil v sekci 124., *Debates and Controversies in History of Economic Thought*, což je u nás téměř výhradně oblast zájmu teoretických ekonomů. Na kongresu se do diskuse zapojili němečtí a především latinskoameričtí historici. Jejich témata šla od protekcionismu přes teoretické zásady hospodářské politiky až k pojetí státního a vládního dluhu.

Sekce 10. *Economic Policy and Labour Markets in Nordic Countries during the Great Depression of the 1930th* se zabývala hospodářskou politikou a trhem práce ve skandinávských zemích v době hospodářské krize ve třicátých letech. Prezentované referáty poskytly velmi solidní komparaci možností dobové hospodářské politiky: centrální vlády těchto zemí měly mnohem větší vliv na hospodářské procesy ve 20. letech, a v době krize už byly nahrazeny regionálními vládami. Příspěvky ale především ukázaly, že hospodářská krize nepostihla všechny země stejnou měrou - v této oblasti nevykročil hospodářský cyklus z rámce recese, a nárůst nezaměstnanosti do značné míry ovlivňovala přesnější statistika.

Nestor nejen českých (československých) hospodářských dějin, neúnavná prof. Alice Teichová připravila - a za pomoci svého muže, duchaplného a inspirativního prof. Mikuláše Teicha, také vedla - celodenní jednání sekce 101., *Cold War and Neutrality: East-West Economic Relations in Europe* o vztazích východní a západní Evropy v době studené války, s důrazem na vztahy s neutrálními státy.

Sekci 73. *Evolution of Forms of Property since 1945: A Cross-National Approach in Historical Retrospective* jsem navštívila jenom ze zvědavosti, protože byla poněkud mimo oblast mých badatelských zájmů, ukázalo se však velmi užitečným zapojit se do diskuse. Tato sekce jednala o změnách vlastnických práv po roce 1945, ale diskuse se posléze soustředila výhradně na devadesátá léta a privatizaci v postkomunistických zemích - a protože členy sekce byli pouze hospodářští historici z VB a Ruska, i stručná charakteristika transformačního procesu v Československu byla vítána.

Sekce 8., *Cooperatives and Nation Building in East Central Europe (19th and 20th Century)*, se soustředila na dvě role, které družstevnictví ve vymezené době a prostoru sehrávalo: na jedné straně družstevnictví jako svébytná odpověď na rozvoj kapitalismu v podmínkách nedostatečné kapitálové vybavenosti, a na straně druhé role, kterou

družstevnictví sehrávalo v emancipaci nedominantních národnostních skupin. Diskuse se zaměřila na národnostně-diskriminační charakteristiku družstev (především židovských) a vliv družstevních idejí na budoucí vývoj této části Evropy k socialismu.

Samotným nacionalismem se potom zaobíraly hned dvě sekce: sekce 94., *Foreign Companies and Economic Nationalism in the Developing World after World War II*, věnovala pozornost paradoxnímu souběhu prosazování národních ekonomických elit a přímých zahraničních investic prostřednictvím multinárodních společností po druhé světové válce, a sekce 7., *Economic Nationalism in East Central Europe*, která sledovala hospodářský nacionalismus jako nástroj emancipace národů střední a východní Evropy. Zatímco první zmíněná sekce se soustředila na postižení ekonomických efektů nacionalismu, účastníci sekce druhé se soustředili více na postižení národnostně specifického, a ekonomickou stránku stavěli na roveň aspektům kulturním, sociologickým, politickým. Bohužel nikdo z "té druhé" sekce se obou jednání neúčastnil, proto neproběhla diskuse, ve které by se mohly tříbit jednotlivé názory.

Tento moment se mi pro jednání kongresu (v té části, kterou mohu posuzovat) zdá být signifikantní: sekce byly duplicitní, témata se překrývala, ale členové sekcí se vzájemně nevyslechli, a tudíž nedocházelo ke skutečné diskusi. Mám tím na mysli filosoficky vyjít v diskusi jako skutečném dialogu vsťíc tomu, co sice není součástí příspěvku žádného z diskutujících, ale v průběhu diskuse vzniká. Takto inspirujících jednání jsem neměla to štěstí zažít mnoho; výjimku v tomto směru tvořila sekce 90., *Cities and Innovation in Europe from the Renaissance to 2000*, (na její přípravě se podílela i L. Klusáková z FF UK) protože všechny referáty zde byly předneseny v podstatě jako úvodní informace k následující panelové diskusi, která teprve hledala odpověď na otázky, které jsou o faktory, jež v různých časových obdobích podporují inovaci životních podmínek.

Závěrečné postřehy:

Za prvé, už zmiňovaná duplicita sekcí a nedostatek skutečně plodného dialogu. **Za druhé**, dominantním jednacím jazykem se i pro hospodářské historiky zřejmě definitivně stává angličtina. I sekce, které organizovali středoevropští a němečtí odborníci, nedaly v němčině (až na výjimky, jakou byla sekce 70., *Industrialization in Middle Eastern European Regions during the XVIII and XIX Century*, a na níž se podílela řada českých historiků z Ostravské Univerzity v čele s prof. M. Myškou), tradičním to jazyku středoevropských historiků. Silné zastoupení vědců z Latinské Ameriky však otevřelo dosud přivřená vrátka španělštiny. **A třetí** postřeh, dnešní hospodářské dějiny kráčí ke svým badatelským závěrům skrze hlubokou znalost ekonomických procesů. Ze sekcí, na nichž jsem měla příležitost se zúčastnit, si odnáším jednoznačný závěr, že pracoviště hospodářských dějin v západní Evropě a USA nezkoumají vývoj hospodářství v historii, ale historii a tendence ve vývoji ekonomických kategorií a jevů, klíčových pro vývoj společnosti jako celku. Tím zároveň se zvyšující mírou pochopení připouští - a ovšem analyzují - důležitost ekonomického rozhodování a širší prostředí pro utváření identity člověka.

Mohu-li si dovolit formulovat své dojmy z kongresu do jedné zjednodušující věty, musí se v ní objevit myšlenka o rostoucím podílu žen mezi hospodářskými historiky a prohlubující se skutečné interdisciplinarity tohoto oboru. Obě tyto myšlenky jsou mi více než sympatické.

Uvidíme, kam pokročí hospodářské dějiny na své cestě k svému XV. kongresu, který se uskuteční 3.-7. srpna 2009 v Utrechtu. Ostatně, historici už byli vyzváni k podávání návrhů na sestavení jeho programu.

* * *

Konec hospodářských a sociálních dějin a poslední kongres?

Jiří Woitsch

Etnologický ústav AV ČR, Praha

V názvu této zprávy o 14. Mezinárodním kongresu hospodářských dějin (*XIV International Economic History Congress*, dále IEHC) parafrázuji Francise Fukuyamu. A nikoliv náhodou. Mám totiž neodbytný pocit, že další kongres, který se uskuteční v roce 2009 v Utrechtu, jehož proklamovaným tématem mají být „globální hospodářské dějiny“ už bude rokováním úplně jiného oboru, než jaký si pod označením hospodářské a sociální dějiny představujeme. Mnohé už koneckonců naznačilo setkání helsinské.

Po určité krizi, která postihla *International Economic History Association* (dále IEHA) na konci 90. let 20. století, našli vedoucí představitelé této organizace záštitu před hrozcí marginalizací ve velmi těsné spolupráci s historiky, ekonomy a dalšími odborníky orientovanými na tzv. *business history*, tedy hlavně (byť nikoliv výhradně) na dějiny podnikání, finančních trhů a managementu v éře globálních hospodářských procesů. Výsledkem, který byl v Helsinkách cítit doslova na každém kroku, je jednak úspěšné překonání zmíněné krize, jednak zásadní tématická i metodologická přeměna „první ligy“ hospodářských a sociálních dějin. Správnost nastoupené cesty určitě potvrzuje značný zájem médií o jednání IEHC, vystoupení vědeckých a politických špiček na slavnostním zahájení (mj. finská prezidentka Tarja Halonenová, nositel Nobelovy ceny za ekonomii Robert W. Fogel – ten se sice kvůli náhlé nemoci manželky neúčastnil osobně, ovšem projev za něj přednesl jeho neméně prominentní žák Kenneth L. Sokoloff) či poměrně velkorysé pojetí kongresu umožněné štědrrou podporou státu, města Helsinky i četných sponzorů. Úspěšné fungování IEHA také dokládá mimořádná internacionalizace bádání na poli hospodářských a sociálních dějin. I když se kongres konal v Evropě (a navíc v jedné z jejích „nejdražších“ zemí), jen letmý pohled na seznam účastníků ukazuje na minimálně třetinové zastoupení vědců obou Amerik, Asie, Austrálie a Afriky. Mezi organizátory jednotlivých sekcí je tento poměr již dokonce víceméně vyrovnaný. Tolik tedy nesporná pozitiva.

Na druhou stranu, a podobné pocity zažívala a v kuloárových diskusích vyjadřovala i část účastníků kongresu, výrazná „japano-amerikanizace“ hospodářských a sociálních dějin směrem k *business history* rezultuje v nebyvalý (těžko soudit, zda neadekvátní) zájem o nejnovější dějiny a čistě ekonomické problémy, u kterých – alespoň z mého pohledu – je obtížné hledat jakoukoliv historicitu. Těm byly na IEHC věnovány zhruba dvě třetiny všech sekcí, z nichž některé se bohužel odehrávaly v rovině povrchní diskuse nad několika málo grafy o výši HDP či měly podobu prezentací metodologicky mimořádně prapodivných výzkumů.

Takto lze charakterizovat např. sekci 49: *Energy and Growth in the Long-run*. Nejenže většina z autorů referátů (snad s výjimkou cambridgeského Paula Wardea) patrně vůbec nečetla Braudelovo Středomoří, nebo alespoň nějaký úvod do studia historie, a tu-

díž s ledovým klidem nalézala čas dlouhého trvání (la longue dureé, the long-run) v horizontu ekonomického vývoje několika desítek let, ale zazněl zde třeba příspěvek dovozující míru efektivitu raněnovověkého zemědělství výpočty dostupné tažné síly. Voli i krávy byli sice důsledně přepočtení na hypotetické „koňské“ jednotky, ovšem autoři zcela ignorovali tak elementární okolnosti jako půdň a klimatické podmínky, velikost obdělávaných pozemků, způsoby organizace práce v zemědělství, užívané ořební nářadí atd.

Stejně nedůvěryhodně působily i často prezentované statistiky „vědecky“ a až obsesivně vztahující jakákoliv zjištěná data na jednotlivce (per capita – na hlavu) a to i v regionech a časových obdobích, pro která jsou údaje o počtu obyvatelstva více než mezerovité. Historik raného novověku, zvyklý na pečlivou práci s archivními prameny, důkladně a podložené komparace či snažící se i o zohlednění lokálních specifik nebo aktérských motivací se pak nestačí divit a na myslí mu tane kacířská otázka: Jsou tohle ještě vůbec hospodářské resp. sociální dějiny? Nebo už notně povrchní ekonomie a politologie?

Uvidíme tedy, kam se další vývoj hospodářských a sociálních bude ubírat. Zda ve směru zřetelně nastoupeném IEHA, který v důsledku soustředění se na ekonomický vývoj v posledních padesáti letech znamená i časový a tématický odklon od témat vlastních většině hospodářských a sociálních historiků v českých zemích (o bádání zaměřeném např. na raný novověk ani nemluvě), případně jestli se přeci jen výrazněji neozvou i badatelé pojímající hospodářské a sociální dějiny „tradičněji“. I těch byla na kongresu samozřejmě pěkná řádka a rozhodně se nedá tvrdit, že by nabízeli tématicky či metodologicky antikvované pohledy na minulé ekonomické a společenské procesy. Spíše naopak.

Kongresu se zúčastnilo na 1400 specialistů skutečně z celého světa a jeho jednání bylo rozděleno do neuvěřitelných 128 sekcí (nakonec se 4 z nich nekonaly). To samozřejmě umožnilo věnovat dost prostoru všemožným problémům, geografickým oblastem a epochám. Zároveň se však kongres v podstatě rozpadl na rokování malých skupinek odborníků soustředěných na jednání vlastních sekcí a systémem své organizace neposkytl dostatek prostoru pro diskuse nad závažnějšími, zejména metodologickými otázkami. Též pojetí jednotlivých sekcí bylo značně rozdílné a zcela odviselo od osob organizátorů – od tradiční prezentace příspěvků s krátkou následnou diskusí po jednání postavená výhradně na vystoupení komentátorů k předem cirkulovaným referátům. To však pro účastníka kongresu samozřejmě přinášelo problémy jak při výběru jednání, která navštíví (jakkoliv blízkost všech budov a jednacích sálů nabízela možnost „přebíhání“), zvláště když – jako obvykle – probíhaly právě ty subjektivně nejzajímavější sekce paralelně, tak při orientaci v prezentovaných příspěvcích, neboť nezavěšený samozřejmě postrádal potřebný background předběžného projednávání referátů.

Jakákoliv zpráva, přítomnou nevyjímaje, je proto pouze dílčím pohledem na pestrou mozaiku proběhnuvších jednání, která tvořila nepřehlednou mozaiku od mainstreamových témat z business history typu dějin podnikatelských subjektů a ekonomické globalizace až třeba po pozoruhodné byt' svou závažností poněkud okrajové výzkumy dějin hazardu a tzv. herního průmyslu (Sekce 24: Gamblers, Gambling Entrepreneurs and State Bureaucrats. The Gambling Industry in Historical Perspective). Účastníci kongresu i širší odborná veřejnost však naštěstí mají k dispozici internetové stránky IEHC na adrese <http://www.helsinki.fi/iehc2006/>. Ty, ač graficky nepříliš zdařilé, poskytovaly – vedle dokonale připravených tří kongresových brožur – nejen všechny potřebné informace, ale hlavně na nich lze nalézt plně texty drtivé většiny příspěvků, které v Helsinkách zazněly.

Stránkám přitom, stejně jako celému kongresu, jednoznačně a nepřekvapivě dominuje angličtina, ve které např. komunikovala i řada účastníků z Německa a pokoušelo se o ni i nemalé procento Francouzů. Druhým nejfrekventovanějším jazykem se tudíž na oficiální úrovni stala patrně španělština a to hlavně díky takřka uzavřeným španělsko – latinoa-merickým sekcím.

Účast historiček a historiků z České republiky na kongresu byla dle mého názoru poměrně slabá. Češi se sice podíleli na organizaci dvou sekcí (Eduard Kubů – Sekce 7: *Economic Nationalism in East Central Europe*; Milan Myška – Sekce 70: *Industrialization in Middle Eastern European Regions during the XVIII and XIX Century*), ovšem jinak už na kongresu s referáty vystoupili jen Antonie Doležalová, Lukáš Fasora, Luďa Klusáková, Petr Popelka, Aleš Zářický a autor tohoto příspěvku. I když připočteme aktivní diskutérství Milana Hlavačky, výborný příspěvek Dany Štefanové či participaci českých exulantů (Mikuláš Teich, Alice Teichová) nelze označit prezentaci České republiky jinak než za průměrnou až podprůměrnou. Upozornit na to, že účast Poláků či Slováků byla možná ještě tristnější sice lze, ovšem třeba početné delegace z Rumunska, Bulharska nebo některých zemí tzv. třetího světa ukazují, že pouze ve financích asi problém nebude.

Výsledkem naznačené neúčasti našich historiků je tak v lepším případě prezentace pozoruhodných výzkumů zakotvených na českých pramenech cizinci (Markus Cerman), v horším pak přetrvávající tendence některých tzv. západních vědců k nepoučené glajchšaltaci vágně vymezené „středovýchodní“ Evropy. To se ukázalo třeba v rámci jinak výborně připravené sekce 21: *Property Rights, Land Markets and Economic Growth in Europe (13th-19th Centuries)*, sumarizující výsledky hned dvou přípravných konferencí. V referátech zaměřených především na vliv rozdílných forem vlastnictví půdy a možností s ní obchodovat na mikrosvět lokálních ekonomik a sociálních struktur (např. v rovině poddanské agrární výroby) i hospodářský potenciál celých zemí občas probleskla nekorektní regionální typologizace stavící rovnocenně vedle sebe celou východní Evropu s řadou západoevropských mikroregionů.

Problematika vlastnictví případně vlivu rodinných a příbuzenských vazeb na sociální postavení a ekonomiku se výrazně odrazila i v sekci 26: *Families, Kinship and Forms of Land Ownership in Mountain Societies (16th-20th Centuries)*. V místy až historickoantropologicky pojatých příspěvcích zde autoři představili občas dosti podobné ekonomické strategie či způsoby demografického chování v prostředí vysokohorského osídlení (mj. Pyreneje, Alpy, rumunské Karpaty, Andy, Himaláje). Některé jejich úvahy přitom mohou být inspirativní i pro uvažování o horských a podhorských oblastech Čech osídlovaných v raném novověku. Neméně zajímavé byly i podněty týkající se „osadnických ekonomik“, které vyplynuly z diskusí v sekci 97: *Settler Economies in World History* organizované mj. předsedou IEHA Richardem Sutchem. Tuto sekci však na druhou stranu doprovázel vyhocený evropocentrismus referentů z USA, Kanady a Austrálie pomíjející např. kolonizační aktivity asijských a afrických mocností, jenž paradoxně kritizován Evropany přítomnými mezi posluchači.

Konečně i v rámci jednání v sekci 27: *Historical Perspectives on the Economic Exploitation of the Forest* se jedním z klíčů ke komparaci hospodářských strategií i konkrétních praktik ve využívání lesů ukázaly být vlastnické poměry. Možnosti exploatace lesa drobnými rolníky, nativním obyvatelstvem i obchodními společnostmi se totiž, kro-

mě jiného, odvíjely v Čechách, Kanadě, Švédsku, Indii i Bangladéši právě od otázek vlastnictví.

Poněkud jinou prioritu v náhledu na fungování ekonomiky volili organizátoři sekce 108: *Economic History and Landscape History: Cultural Landscapes, Subsistence and the Market in Pre-industrial Europe*. Historici rekrutující se z okruhu sdružení *CORN (Comparative rural history of the North sea area)*, mj. Erik Thoen, Chris Dyer či Bas van Bavel v ní poukázali (mj. za využití nejmodernějších technických prostředků typu analýz v geografických informačních systémech) v rámci metodologicky sofistikovaného konceptu tzv. *social agro-systems* na v sociálních a hospodářských dějinách někdy opomíjené souvislosti vzájemného ovlivňování člověka a přírodního prostředí. Příkladem budiž vznik zvláštní kulturní krajiny tzv. bocage v západní Francii a ve Flandrech v důsledku zcela rozdílných ekonomických priorit a s časovým odstupem několika set let, která byla člověkem zformována právě díky podobným charakteristikám tamější přírody.

14. IEHC byl nepochybně zajímavým a podnětným odborným setkáním i společenskou příležitostí k navazování cenných kontaktů (i když se nelze ubránit povzdachu nad tím, že atomizace jednání do řady dílčích velespeciálních sekcí vedla spíše k setkávání badatelů, kteří se vídají i při řadě jiných příležitostí). A teprve uvidíme, jestli byl opravdu kongresem „posledním“. Hospodářské a sociální dějiny se v Utrechtu mohou představit třeba v úplně jiném světle, jakkoliv to tak prozatím příliš nevypadá. Jestliže totiž bylo možné už v Helsinkách zaznamenat jednoznačný odklon od „tradičních“ témat a badatelských strategií, šlo o odklon víceméně přirozený a neřízený. Naproti tomu organizátoři 15. setkání již jednoznačně deklarují – a lze očekávat, že tomu bude podřízen i výběr jednotlivých sekcí – cíle dalšího kongresu směrem k: „posílení dialogu se sociálními vědami a ekonomií“, „vytvoření modelu globálních hospodářských dějin“ či „integraci business history“ (viz webové stránky kongresu na již zmíněné internetové adrese <http://www.wehc2009.org/default.asp>). Lze tedy očekávat, že pro témata spadající do raného novověku či do doby ještě starší, zbude mezi grafy, čísly a úvahami nad strategiemi nadnárodních korporací ještě méně místa.

Neméně rozporuplné vyhlídky vzbuzuje možné další prohloubení užívání specifických strategií odborné soutěživosti, které bylo možné pozorovat během jednání některých sekcí IEHC, v nichž vystupovali doktorandi resp. mladí badatelé. Nejvýrazněji se přitom tyto postupy, upřímně řečeno zavánějící klientelismem a neetičností, projevíly v mimořádně rozpačité soutěži o nejlepší disertační práci – *IEHA dissertation competition*, ze které někteří přihlášení své doktorské práce na poslední chvíli stáhli. Nejde tak ani o to, že i v dílech nastupující vědecké generace zcela převažují témata z nejnovějších dějin, budiž. Ale zejména prominentní osobnosti právě z organizátorské země dalšího kongresu, ale i z Belgie a Španělska projevovaly během kongresu podivnou snahu o obhajobu, mnohdy vedenou i v poněkud autoritativní rovině, výsledků výzkumů svých žáků a spolupracovníků, kteří byli vystaveni (namnoze oprávněně) kritice za obsah přednesených referátů. Příkladem může být vystoupení Marie Del Mar Rubio Varasové, vítězky soutěže o nejlepší disertaci z dějin 20. století, ve výše zmíněné silně problematické sekci 49. Mladá Španělka a její přímluvci zde své oponenty doslova ukřičeli – samozřejmě vynikající angličtinou – aniž by prezentovali jediný kvalitní argument.

Moje očekávání vůči 15. kongresu hospodářských a sociálních dějin jsou tudíž poněkud rozporuplná. Na druhou stranu, myslím, neexistuje sebemenší důvod, proč se na něm

nepokusit mnohem výrazněji prezentovat i výzkumy probíhající v České republice. Závěrem tedy nelze než apelovat na přední osobnosti našich hospodářských a sociálních dějin, aby se pokusili – ideálně ve spolupráci s kolegy ze sousedních zemí – o organizaci vlastních sekcí odpovídajícím tématům a metodám u nás studovaným a užívaným. V neposlední řadě existuje i možnost v podstatě pro kohokoliv (a to bez ohledu na dosavadní kariéru) svůj příspěvek na kongres přihlásit a následně jej prezentovat. Jak jsem měl možnost na vlastní kůži vyzkoušet, při volbě vhodného tématu to nemusí být až tak složité.

* * *

Helsinský kongres hospodářských dějin aneb „Kam kráčí hospodářské dějiny?“

Milan Hlavačka

Historický ústav AV ČR, Praha

Autor těchto řádků měl možnost zúčastnit se po roce 1989 dvou mezinárodních kongresů hospodářských dějin: v Lovani v létě 1990 a v Helsinkách v létě 2006. Lovanský kongres se tehdy stal výkladní skříní nejen hospodářských historiků sjednocující se Evropy, ale všech historiků světa a mezi jeho více než 2 500 účastníků bylo možno potkat kromě Hermanna van der Wee a Ivana T. Berenda také japonského korunního prince Naruhita, který tenkrát studoval na londýnské School of Economics a na kongresu přednesl referát o japonské obchodní pobřežní lodní dopravě v 18. století. Tento kongres se nejen mně tehdy krátce po pádu železné opony jevil jako permanentní slavnost historiků, kteří přes den vážně diskutovali v sekcích ve starobylých budovách Katolické univerzity a večer se oddávali společenským a opravdu vybraným kulinařským radovánkám ve stanovém městečku, které dočasně vzniklo v parku před lovaňským zámkem. Vědecká náplň kongresu byla také velkou všehochutí témat a metodologických přístupů, ale každý měl více méně shodný dojem, že tato pestrá paleta témat byla dopředu uměřeně rektifikována direktoriátem kongresu už jenom tím jednoduchým způsobem, že závažná témata patřila do hlavních a jiná, ta která se prozatím netěšila všeobecnému zájmu, zase do vedlejších sekcí a mnoha kulatých stolů. Právě na tomto kongresu byla nastartována novinka, které se díky ambiciózním školitelům, vůbec neosvědčuje, totiž dotovaná soutěž mladých historiků. Lovanský kongres byl triumfem belgického pořadatele Hermanna van der Wee, který před kongresem neváhal objet téměř všechny národní sekce včetně té naší, a jeho sestry, která měla na starosti tu nevědeckou organizaci kongresu, a zároveň byl koncem tisícovky především amerických kremlologů, kteří do té doby za velké peníze zkoumali, co se vlastně děje za železnou oponou.

Helsinský kongres byl skromnější, jak co do počtu účastníků, tak i co do společenského vyžití. Chudičkový zahajovací a ukončovací raut o třech mísách zeleninovo-nudlových salátů a špatných australských vín za vstupní poplatek téměř 300 euro a nabídku dvou víceméně nudných výletů za 80 euro každý ponechme stranou. Závažnější bude asi zodpovězení otázky, kam po helsinském kongresu s více než stovkou sekcí kráčí hospodářské dějiny.

Počet uskutečněných sekcí nevyovídá o ničem, leda o tom, že pořadatelé bohužel rezignovali na osvědčený způsob předvýběru témat a stanovení pořadí jejich důležitosti. V tomto byla organizace kongresu příliš liberální a skutečně každému organizátorovi sekce

asi nebylo bráněno, aby svůj záměr uskutečnil. Šlo vlastně jen o to najít na helsinské rozlehlé univerzitě vhodnou místnost pro power pointovou prezentaci. Co se týká témat a jejich způsobu prezentace byl tento kongres určitě zlomový. Témata byla opravdu různá: od těch několika málo „klasických“ spojených s evropskou historickou tradicí bádání a hlavně ještě propojených se sociálními a politickými dějinami až po ta na můj vkus zcela efemérní a obskurní jako jsou nové dějiny gamblerství či zkoumání ekonomiky vdovství. V této spleti nových témat a nápadů bylo ale klasicky vyškolenému historikovi velmi těžké najít svoji parketu a v neuvíznout jen v síti promítaných grafů a tabulek. Tím jsem naznačil, že hospodářské dějiny současnosti byly na tomto kongresu pojímány skutečně někdy jen jako bezdějinná a nesouvztažná a historicky nekauzální interpretace ekonomických trendů. Je asi laciné tvrdit, že je to vliv amerikanizace či japonizace vědy, je to také vliv computerizace, ekonomizace, matematizace a emailizace celého našeho života. Ve srovnání s neúspěšnou puršovskou snahou po cliometrizaaci historické vědy, kde bylo možno ještě zkoumat, nalézat a vysvětlovat hospodářské trendy v souvislosti se sociálními, vyvolávaly u mne některé ekonomické příspěvky i zřejmé zděšení z toho, jak je možno s hospodářskými dějinami také naložit a jak se lze soustředit na pouhou plochou deskripci zcela nedávných či současných ekonomických či jen provozně ekonomických jevů. Někdy jsem si připadal jako zcela vyautovaný a odepsaný historik, když takováto témata se suverénním sebevědomím a v dobré angličtině přednášely ženy všech ras a národů. Vůbec feminizace takto pojímaných hospodářských dějin byla dalším novým nápadným trendem tohoto kongresu. Tato feminizace byla podpořena i tím, že celé sekce byly vlastně koncipovány jako prezentace výsledků bádání jedné školy či jen jednoho školitele či školitelky. Málókerá z těchto badatelek si však vybrala téma, které by sahalo mimo 20. století. Zřejmě předpokládají „datovou chudobu“, nekompatibilitnost statistik a vůbec neaktuálnost takovýchto výzkumů.

Po tomto vyhodnocení situace hospodářských dějin, jsem si vybíral k půldenní návštěvě sekce spíše s tématy, která slibovala ještě respektovat onu komplexní historickou dimenzi bádání včetně staromódní touhy po silném pramenném ukotvení. A takováto témata, ať už se jednalo o ekonomický nacionalismus, dějiny družstevního podnikání, analýzu obchodních kontaktů mezi Západem a Východem za studené války či o problematiku industrializace nabízeli vlastně jen středoevropští historici většinou s německou, rakouskou, českou, polskou, maďarskou a slovenskou účastí. Na těchto sekcích, kde velmi často převládla němčina nad angličtinou, bylo také možno demonstrovat jiný zřejmý kongresový trend, totiž výraznou kooperaci středoevropských badatelů. Ani jedna z těchto sekcí nebyla vyloženě jedno národnostní, či prosazovala zkoumání jednoho regionu či území. Opírala se vždy o známého či vlivného badatele, například Tony Pierenkempera, Milana Myšku, Alici Teichovou, Helgu Schultz, Romana Holce, Eduarda Kubů či Catrine Albrecht, kteří do projektu vnesli nadnárodní měřítko a poté ho byli také schopni koordinovaně prosadit do programu kongresu. Několik českých badatelů, například Jiří Woitsch z FFUK anebo Antonie Doležalová z VŠE se do této kongresové konkurence prosadilo vlastními kontakty na zahraničí anebo kvalitou zasláného příspěvku, takže nakonec česká účast do jisté míry zcela věrohodně odpovídala současnému stavu a kvalitě bádání na poli hospodářských dějin, kde si nejsilnější pozici vydobily ostravská, brněnská a pražská univerzita a pražská VŠE. Všechna tato pracoviště se také do jisté míry brání k přílišné ekonomizaci hospodářských dějin a dávají přednost tradičním metodologickým přístupům. Zda tato tradičnost bude stačit na prosazení několika témat v příštím kongresovém klání, zůstává otevřeno.

František Stellner – Martin Kovář, *Staletí objevů, diplomacie a válek. Sborník k 60. narozeninám profesora Aleše Skřivana*, UK, Karolinum, Praha 2005. 553 s. (AUC, Philologica et hiustorica 1-2003, Studia historica LV). ISBN 80-246-0833-2. ISSN 056-8293.

Relativně nedávno vyšla v nakladatelství Karolinum objemná publikace, věnovaná životnímu jubileu prof. PhDr. Aleši Skřivanovi, CSc. V celkem 40 příspěvků (od 42 tuzemských i zahraničních autorů) a 3 laudatia a jubilantův životopis, výběrová bibliografie a seznam diplomových a doktorských prací, které oslavenec vedl. Přestože většina příspěvků je zaměřena na evropské a světové politické dějiny, nalezneme i řadu příspěvků s hospodářskou a sociální problematikou. Uvedme zejména P. Dufek (Německé námořní zbrojení v myšlenkovém světě jeho příznivců, 179-192), J. Halada (Moderní český podnikatel: Josef Richard Vilímek – otec a syn, 209-216), I. Jakubec, Působení firmy Schenker v českých zemích a v Československu v letech 1879-1945, 239-150), D. Jančík (Ropa, zbraně a neutralita v rumunsko-německých vztazích od rozbití Česko-Slovenska do útoku na Polsko, 251-268), J. Gebhart – J. Kuklík (Německá menšina ve druhé republice, 305-314), V. Kupka (Švýcar v habsburských službách – život a dílo polního zbrojmistra Daniela barona von Salis-Soglio, 315-326), V. Průcha (Nacistický pokus o násilnou hospodářskou integraci Evropy, 387 až 396), J. Županič (Systemizované šlechtictví v podunajské monarchii, 525-534). Příspěvky mají cizojazyčná resumé. Lektorovali prof. Dr. F. Hrbata, CSc. a doc. dr. R. Kučera, CSc.

I. J.

***Spolkový život v Čechách v 19. a na počátku 20. století. Sborník k životnímu jubileu Jany Englové*. Universita J. E. Purkyně, Ústí nad Labem 2005. 253 s. ISBN 80-7044-781-8**

Anotovaný sborník je dedikován významnému životnímu výročí jedné z našich předních specialistek na hospodářské a sociální dějiny. V úvodu nechybí v takovýchto případech obvyklé pasáže – *laudatium* z pera Zdeňka Radvanovského, bibliografie odborných publikací oslavenkyně a také cenný seznam diplomových a bakalářských prací, obhájených pod vedením jubilantky v letech 1973-2006. Vlastní odborný obsah sborníku pak konvenuje jeho názvu. Hned první příspěvek T. Rampasové analyzuje činnost Spolku paní a dívek v Mladé Boleslavi 1892-1926, J. Řeřichová pak představuje První teplický mužský pěvecký spolek jako iniciátora Německého pěveckého svazu v Čechách. Podobnou tematikou – tentokrát zpěváckým spolkem Střela v Plasích – se zabývá příspěvek D. Kopalové. Studie P. Benešové je pak věnována Měšťanské besedě v Příbrami 1850-1914, zatímco K. Matoušková srovnává činnost spolku Vlastimil (1881-1928) a Podkrušnohorského muzea v Mostě (1928-1938) ve složitých podmínkách německo-českého prostředí. Kateřina Dohovičová pak věnuje svou pozornost Okrašlovacímu spolku v Děčíně. Nejzrozsáhlejší příspěvek je zařazen na závěr sborníku a Šárka Hamplová v něm zkoumá činnost spolku „Deutscher Turnverein“ ve Varnsdorfu od jeho založení do r. 1914. Všechny příspěvky jsou doplněny 2-3 stránkovým německým resumé.

Celá publikace významným způsobem rozšiřuje naše poznání vývoje různých složek občanské společnosti na přelomu 19. a 20. století a je více než důstojným příspěvkem k životním výročí jubilantky.

J. H.

Jiří Kosta, *Česká/československá ekonomika ve světle měnicích se systémů*, VŠB-TU Ostrava, Ostrava 2005. 217 s.
ISBN 80-248-0928-1.

Sličná publikace prof. dr. Jiřího Kosty, předního československého a českého exilového ekonoma, se zabývá vývojem českého a československého hospodářského vývoje ve 20. století. První část práce přináší chronologický pohled na vývoj ekonomiky z hlediska fungování v různých systémech: v meziválečném období, v prvních dvou desetiletích vývoje po druhé světové válce, reformními kroky v období Pražského jara, v období normalizace a v období transformace 1990-1993. Druhá část je teoretická a přibližuje koncepci ekonomických systémů s ideálem svobodné a hospodářsky výkonné společnosti. Jiří Kosta odešel v roce 1968 do exilu, kde působil především na univerzitě ve Frankfurtu nad Mohanem jako profesor národního hospodářství se specializací na socialistické ekonomické systémy. Je autorem celé řady ekonomických prací.

Pečlivými editory neobyčejně cenné knihy jsou prof. dr. Jana Geršlová a doc. dr. Milan Sekanina.

I. J.

Luděk Vostal – Jiří Ryant, *Nouzové peněžní poukázky v českých zemích v letech 1848-1850*, Brno, Merkur Revue 2005. 400 s. + 8 s. barevných příloh.
ISBN 80-903662-2-8.

Knihla přináší neobyčejně důkladný přehled našich dosavadních poznatků o málo známém náhražkovém platidle z poloviny 19. století. Největší objem publikace zaujímá utříděný katalog několika set papírových (výjimečně textilních) poukázek. Většina záznamů je doplněna černobílou obrazovou ukázkou (v závěru knihy je pak připojeno několik stran atraktivních barevných příloh). Po úvodních několika vzorcích univerzálních formulářů v úvodních pasážích následuje základní (hlavní) část katalogu, jež je řazena abecedně podle míst vydání jednotlivých poukázek, tj. podle tehdy platného názvu příslušné lokality. Celý katalog je doplněn několika seznamy a rejstříky (např. tiskáren, vydavatelů, zkratk jejich jmen, lokalit, apod.).

Pro historika-„nenumismatika“ je zvlášť cenná přibližně třicetistránková historicko-metodická úvodní část, která zařazuje celou problematiku nouzových poukázek do širšího sociálně- i ekonomicko-historického kontextu. Podrobně uvádí nejrůznější okolnosti vzniku a vydávání těchto platidel a zkoumá vlastní ekonomickou funkci tohoto náhražkového platiidla v oběhu. Zabývá se pochopitelně i některými vnějšími detaily – rozebírá např. obsahovou charakteristiku grafických podob poukázek, dále způsoby označení nominálu i jejich jazyk, apod. Nesporně důležitá a významná publikace by neměla chybět alespoň v příručních knihovnách příslušných odborných pracovišť.

J. H.

P Ř I P R A V U J E M E

Plenární zasedání

Společnosti pro hospodářské a sociální dějiny

spojené s **volbami** do nového výboru.

V pondělí dne 28. května 2007 se na FF UK v Praze uskuteční plenární zasedání Společnosti. Jedním z bodů programu bude volba do nového výboru. Pro návrhy do kandidátní listiny pro tyto volby byly osloveny přední odborné instituce ČR. Své návrhy může podat i každý člen Společnosti na níže uvedené adresy, a to do **konce dubna** t.r.

Doufáme, že nepodceníte důležitost voleb a zmíněného plenárního zasedání, které bude mít i atraktivní odborný program, se v co největším počtu zúčastníte.

Pozvánka s dalšími podrobnosti o programu zasedání a organizaci voleb bude součástí dalšího čísla našeho Bulletinu.

Výbor SHSD

* * *

Informační bulletin Společnosti pro hospodářské a sociální dějiny vydává výbor této Společnosti. Číslo **1/07** vyšlo v Praze, 2007, 16 s. - ISSN 1213-3892. Do tisku připravili PhDr. Jan Hájek, CSc., Historický ústav AV ČR, Prosecká 76, 190 00 Praha 9 (e-mail: hajek.jan@cmail.cz) a prof. PhDr. Ivan Jakubec, CSc., Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Celetná 20, 116 42 Praha 1 (e-mail: ivan.jakubec@ff.cuni.cz). Na tyto adresy prosím posílejte jak příspěvky do příštích čísel **IB SHSD**, tak i své připomínky k jeho obsahu. Děkujeme.

Redakce.

P Ř I P R A V U J E M E

M E Z I N Á R O D N Í S P O L U P R Á C E

* * *

K R O N I K A

V ý z n a m n á ž i v o t n í v ý r o č í

N o v ý p r o f e s o ř i v ř a d á c h o d b o r n í k ů n a h o s p o d á ř s k é a s o c i á l n í d ě j i n y

* * *

* * *
